

Doğu ve Batı Arasında “OKSİDENTAL” Bakışı ile Avrupa

*İnsanlar tek kitabın bile bir insanın hayatını değiştirmeye yetebileceğini bir türlü anlamıyor.
Malcolm X*

“Batı bilimi’ ya da ‘garbiyatçılık’ olarak Türkçeye çevrilebilecek olan ‘oksidentalizm’ bir kavram olarak Arapçadan aktararak dilimizde de kullanılan ‘şarkiyatçılık’ ve ‘istişrâk’ terimleri akabinde kullanılmaktadır. ‘Arap-İslam kaynaklı oksidentalizmin tarihini Endülüs’ten, Türk-İslam kaynaklı oksidentalizmin tarihini de Avrupa Hun Devleti’nden başlatmak mümkündür.’¹ Oksidentalizm doğu medeniyetinin batı medeniyetine eleştirel bir bakış açısıdır. Bu itibarla bu ilimle ilgilenenler de ‘müsteşrik’in karşıt anlamı olarak ‘müstağrip’ diye nitelenir. İnanç-ibâdet, örf-âdet, tarih, coğrafya, iktisat, siyaset açısından olduğu kadar sosyokültürel açıdan da bütün yönleriyle Batı’yı araştıran ilim dalı veya Doğu’nun Batı’yı edebî, entelektüel akademik yazının konusu haline getirme çabası olarak tarif edilebilecek olan ‘oksidentalizm’ ‘oryantalizm’ kadar kullanım yaygınlığına ve alanına sahip değildir.”² “Doğu toplumlarına dayatılan modernleşme düşüncesi neticesinde, Doğulu birey ötekine benzeme kavramını içselleştirmek ile İslamiyetin gelenekseli kutsayarak kendisi olarak kalmayı öneren yapısı arasında gelgitler yaşamakta, bunun neticesinde toplumsal hayatın ve bilincin yarılması kavramı ortaya çıkmaktadır. Doğu-İslami değerler sisteminden Batı-Hıristiyan değerler sistemine doğru gerçekleşen değişim (Batılılaşma) sonucunda ortaya çıkan toplumsal patoloji, bireylerin farklılaşan dünya algıları karşısında ikilem yaşamalarına yol açmakta, yaşanan bu ikilem toplumda çatlama, biçimsizleşmeye diğer bir deyişle kültürel şizofreniye neden olmaktadır. Yani kısaca, iki heterojen epistemenin tek bir kişinin içinde etkinlik göstererek onu körleştirdiği ve eleştirel yetisini felce uğrattığı durum ortaya çıkmaktadır. Üçüncü dünyadaki birçok düşünürün entelektüel tutumlarına yansıyan tutarsızlığın sebebi de budur. Burada yaşanan episteme mekânlarının farklılaşmasıdır. Bugün üçüncü dünyada yaşanan paradigma çatışması, iki epistemenin çakışarak birbirlerini karşılıklı bozdukları bir ara durum yaşanmasından başka bir şey değildir ve yaşanan bu durum epistemedeki gecikme dönemleri yaşanmasına sebep olmaktadır.”³ Bugün Avrupalının islam

¹ METİN, Abdullah “*Bilimsellik, Karşı Söylem Ve Düşünce Tarzı Bağlamında Oksidentalizm*” Yüksek Lisans Tezi, s.145

² HIDİR, Özcan “*Oryantalizme Karşı Oksidentalizm: Hadis Oksidentalizmi -M. Fuad Sezgin Ve M. Mustafa El-A ‘Zamî Örneği*” s.7

³ ÖZÇELİK, Tacettin Gökhan “*Doğu Ve Batı Dikotomisinin Yarattığı Gerçeklik: Oryantalizm – Oksidentalizm*” s.171

coğrafyasına karşı yürüttüğü İslamafobik bakış açısı da buradan kaynaklanmaktadır. Burada tek bir şey yapmak can alıcı bir nokta arz edebilir İslamın ışığını rehber edinmiş bireyler olarak yeniden karanlıktan aydınlığa çıkmak, bunu nasıl elde edebiliriz? Çatışmanın kaynaklandığı epistemeden farklı mana çıkarmak suretiyle bu nasıl olur? Dini ve maarif sistemimizi yeniden reform bilinci ve şuuru ile güncelleyerek yapabiliriz. Oksidental bakış açımızı onların bize yaptığının aynısını onlara uygulayarak değil de kendi özlerimizi kazanarak yitirdiğimiz kazançlarımızı tekrardan elde ederek bu epistemik karmaşanın içerisinden kurtulabiliriz. Batının kendisi dışındaki milletlere kurmaya çalıştığı hegomonya zincirini kırmış oluruz. Sosyal, kültürel alt yapımızı tanımlayan bir zincirin halkaları şeklinde bu dayatmadan İslami bir bakış açısıyla ötelere farklı ufuklara İslam'ın izzeti ve şerefini taşıyarak ve sevgi toplumu inşasında bir temel atarak oluşturabiliriz. Bu temel bugün belki bizlerin olmasa da gelecek nesillerin önünü açmamızda büyük fayda sağlayacaktır. Bunu oluşturabilmenin en büyük önem arz eden kısmı eğitim sistemimizdir. Oryantalist batının karşısında ancak oksidental bakış açısına sahip batıyı kendinden dahi iyi tanıyan karmaşık epistemenin içinde kaybolmadan yol alabilecek bir nesil yetiştirebilmekle olur. Toplum olarak eleştirel yetimizin felce uğradığı bir dönemde oksidental bakış açısıyla batının İslam milletlerine karşı oluşturduğu oryantalist mekanizmayı parçalama kudretine sahibiz. “Oksidentalizm Doğu ve Batı arasında kültürel diyalogu teşvik edeceğine, yeni bir ötekinin yaratılmasında rol oynamakta ve üçüncü dünya ülkeleri üzerinde Batı hegemonyasına tepki oluşturarak batı karşıtı hareketlere kaynaklık etmektedir.”⁴

⁴ A.g.e, s.179